

Elkésett visszatérés

(részlet)

Juraj ősz fejében egyre erőszakosabban gyűltek, szaporodtak az emlékek. Versenyben a megtett kilométerekkel a suhanó Mercedesben. Gyermekeveire gondolt. Saját életének, sorsának elmúlására.

Nagyon jól emlékszik mindenre. Semmiben sem különbözött az élete a többi tanyasi gyerekekétől. Négyöt éves lehetett, amikor szülei rábízta a libák nyári őrzését. Legeltetni kellett őket. Jóllakásig, hogy kevesebb fogyjon a drága, zsákokban tárolt szemes takarmányból. Az őszi libatömésre kellett gondolni, amikor majd úgyis mélyen bele kell nyúlni a zsákokba az aranylók kukoricaszemekért. A tömött libákért jól fizettek Weismannék minden évben. A májuk miatt. Tudták, hogy Majron néni májra tömi a libákat.

Mennyire eleven ez az emlék is. Mintha tegnap történt volna. Már gyerekkorában is szeretett jókedvében énekelni. Talán nem is azért, hogy hallja saját erős hangját, hanem azért, hogy elűzze a magányából fakadó unalmat.

A búzatábla gyér növényzete nem bővelkedett dús levelű harapnivalóval. Az eső nem esett, a gaz nem nőtt. Az éhes libák keresték a finom falatokat. A kétoldalt elterülő ringó, zöld kukoricatáblák felé erős volt a csábítás.

Egyszer sajnos megesett, hogy unalmában a tarló szélén elbóbiskolt, és akkor megtörtént a nagy baj. Az éhes libák, kihasználva az őrizetlenségüket, megrohmozták az égbe nyúló kukoricatöveket, és percek alatt keményre tömték begyüket. Mindent elpusztítottak, ami útjukba esett. Taroltak, mint a sáskák.

Emiatt még semmi különös nem történt volna, de most nem volt szerencséje. Apja szokása szerint mindig figyelte gyermekét. Szemét most is rajta tartotta. Kereste a kis libapásztort, de nem találta. Rosszat sejtett. Nem szólt senkinek semmit. Rohant a tarlóra, kereste a libákat és a fiát is. Csak nem történt valami komoly baj?

A látvány, amely elé tárult felháborító volt. A kopaszra rágott kukoricaszárak szomorúan meredtek a szikrázó égbolt felé. Itt-ott egy megtépázott levél búcsút integetett a gazdag termést ígérő érintetlen kukoricacsöveknek, amelyek termést már sohasem hoznak. Nyári jégverés tud hasonló csatateret hagyni maga után. Parasztembernek semmi sem okoz nagyobb fájdalmat, mint az, ha látja, hogy éves munkája gyümölcsét percek alatt tönkreteszi az emberi gondatlanság vagy egy váratlan elemi csapás. Sokszor kellett ilyesmiket elszemvednie.

Iszonyú haragra gerjedt. Torkaszakadtából kiabálni kezdett. Egy kitépott kukoricaszárral ütötte-verte a tollas sereget. A libák éles gágogással, széles szárnycsapásokkal felverték a korábbi csendet, és egymást taposva hagyták el a lakoma színhelyét.

Riadtan ébredt a kiskondás. Egy futó pillantás rádöbentette kilátástalan helyzetére. Biztos volt a következőkben. Nagyon jól ismerte apja haragját.

Ha a kis pásztornak sajog a fenéke, napokig zúg a füle a kemény pofonoktól, attól még lehet jó a kukoricatermés. De a lerágott kukoricatöveken sohasem fejlődik kukoricacső, egy elveszett libát sem lehet soha semmivel pótolni. A libapásztornak begyógyulnak a sebei... – mondogatták.

Nemcsak az ő apja gondolatvilága volt ilyen. Minden parasztemberé, aki szorgalmával gyarapodni próbált. Az ő apja sokra vitte. Tizennyolc hold földdel büszkélkedhetett. Ez rangot jelentett számára, de sok-sok lemondást is. A föld volt az Istene. Mindig mondogatta:

– Tudod, fiam, akinek földje nincs, annak semmije sincs, de akinek földje van, annak, ha szívesen megy az eke után, mindene lehet.

Amit az elalvás miatt kapott tőle, azt soha nem felejt el. A fájdalmat a mai napig érzi a testében, de főleg lelke legmélyén, de emiatt soha nem haraggal gondolt dolgos apjára, bármennyire furcsa is, inkább köszönettel, hálával. Ez a verés tanította meg egy életre, hogy csak erős akarattal, kitartó munkával érhető el a kitűzött cél. Az eredményre pedig úgy kell vigyázni, mint a szemünk fényére. Ez a számára örök tanulság úgy kísérte őt énekesi pályáján, mint a fényt az árnyék.

Hirtelen eszébe jutott glyndebourne-i fellépése Don Juan szerepében. Itthon fél évet készült erre olasz nyelven. A siker természetesen nem maradt el. Tizenhárom glyndebourne-i előadás után énekelte ezt a szerepét Londonban is, az Albert Hallban, nyolcezres közönség előtt. A felkészülésre szánt idő ma már hasonló feladatokra egyáltalán nem elegendő. A szerep tökéletes elsajátítása lehetetlen. Pedig ez a siker alapja.

A szerző a szlovák eredetit maga fordította le magyarra. A mű a 2009. november 27-én elhunyt Melis György operaénekes életrajzi regénye.

Mindez a veréssel kapcsolatban jutott eszébe. Az esetet követően egyetlenegyszer sem aludt el a búzatáblában. Soha. Ha fáradtságot érzett, ha olykor-olykor már majdnem leragadtak a szemei, énekelni kezdett. A közelgő édes álom a dal szárnyán tovaszállt.

Apja mindig mondogatta:

– Ha elalszol, fiam, nem lesz jó kukoricatermés, vagy netán elkallódik egy-egy liba...

Ettől félt a legkevésbé. Tudta, megtapasztalta, hogy a libák összetartoznak. Nekik is van vezérük, és azt mindenkor követik. Arra viszont soha nem tudott rájönni, hogyan választják a vezérgúnárt a többi gúnár közül. A legerősebb büszkén haladt, mindig a csapat előtt. Úgy látszik, a gúnárok között is az erő dönti el az elsőbbséget.

De ebben mi az érdekes ennyi év után? Talán éppen az ének, amely végigkísérte őt egész életén? Vagy a kevés alvás, amely sokszor szinte fizikai fájdalmat okozott? Vagy egy harmadik dolog? A nyelv? Milyen érdekes. Gyerekkorában csak szlovákul énekelt. Később magyar operaénekes lett belőle. Szinte hihetetlen. És amire mindig büszke volt, talán a legbüszkébb, otthon vitrinben őrizgeti a kitüntetést, amilyennel rajta kívül egyetlen magyar operaénekes sem dicsekedhet: Kazinczy-díj. A szép magyar beszédért, érthető szövegmondásért kapta.

Milyen érdekes! Szlovák fiúból magyar Kazinczy-díjas operaénekes lett. A szlovák népdal dallamvilága indította őt el az éneklés szeretete, öröme útján, nem a magyar. Nem is a német vagy az olasz. A francia sem, pedig mind a négy nyelvet beszéli. Nagyon jól tudta, hogy nyelvek ismerete nélkül énekesi pályája során sohasem jutott volna el azokra a csúcspontokra, amelyek nélkül nincs nemzetközi elismertség. Igazi sikereket külföldön csak az adott ország nyelvén lehet elérni. Don Juan szerepét külföldi operákban legalább annyiszor énekelte olaszul, mint itthon magyarul.

Három világi, plusz a magyar nyelv. Ötödik a szlovák lenne, amelyet szinte restell megemlíteni. De miért? Miért vannak benne még most is gátlások? Furcsa érzés. Nehéz megmagyarázni! De miért?

A sor végén az ötödik nyelv az ő édes anyanyelve. Édesanyjától tanulta, örökölte, akivel csak nagyon ritkán váltottak magyar szót. A mamához egyszerűen nem tudott magyarul szólni. Akkor sem, amikor már szépen fűzte a magyar szavakat és álmában is magyarul beszélt.

Szegény megboldogult mama! A halála előtti utolsó években már szidta, amikor nagy ritkán meglátogatta.

– Édes fiam, te már keresed a szavakat abban a nyelvben, amelyre tanítottalak.

Ráncos arcán, könnyes szemében megjelentek a szemrehányás és a fájdalom sugarai. Könnyörögve kérte, változzon meg, legyen továbbra is hűséges gazdája anyanyelvének, amelyet a tanyák világában, úgy tűnt, örökre magába zárt.

Ezek a találkozások mindig mély nyomokat hagytak benne. Elhatározta, hogy valamilyen úton-módon gyakorolni fogja anyanyelvként a szlovákot. Sajnos erre már soha nem került sor.

De vajon miért? – teszi fel a kérdést. Hisz annyira szerette a mamát, hogy bármit megtett volna érte. És mégis. Az ő élete, művészi sorsa egészen más irányba sodorta. Vajon ki vagy mi tehet erről? Gyerekkorában milyen egyszerű volt az élet a tanyák magányos világában. Ott mindenki szlovákul beszélt. Otthon is, máshol is. Ez olyan természetes volt, mint az, hogy minden reggel felkel a nap. Ha valaki szántott, szlovákul biztatta a lovakat. A templomban, a lakodalmakon, a téli disznótorokban szlovákul zengett az ének, a dal.

Vajon miért?

Ezen akkor senki nem törte a fejét. Még most is eszébe jutnak azok a rigmusok, amelyek jókedvre derítették a lakodalmas népet. A vőfély minden ételhez tudott hozzáillő mondókát, amely lakodalomról lakodalomra vándorolt. És nemcsak a mondóka volt változatlan, hanem az ételek is, amelyek szigorú rendben készültek.

Ma már ez a múlté. Hasonló lakodalmat már csak színpadon láthat az ember, amatőrök előadásában. Ez már nem tud olyan hangulatot teremteni, nem olyan, mint otthon, a maguk természetességével, természetességében. És ezt nem lehet elfelejteni. A rigmusok elfelejtődnek, a nyelv kopik, de az emlék örök marad. Ez lenne az érzelmi kötődés? Úgy kötődik az emberhez, mint kéz a testhez. Nem lehet elveszíteni, esetleg csak amputálni, ami nagyon fájdalmas is lehet.

Vajon milyen mértékben amputálták nála? Pontos válasz sehonnan sem érkezett. Elnyomták a fel-felbukkanó, egymást kergető gondolatok, amelyek a múltba repítették.